Fejl i Torben Røllmer Billes anmeldelse af ´Visdommens rum´ til Kulturkapellet

Anders Dræby

ULVENS FORLAG

Fejl i Torben Røllmer Billes anmeldelse af ´Visdommens rum´ til Kulturkapellet

Af Anders Dræby

Copyright © Anders Dræby

Ulvens Forlag, København 2026

Denne bog er beskyttet i henhold til dansk lov om ophavsret. Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven. Til undervisningsbrug skal kopiering ske efter aftale med Copydan Tekst og Node.

Skriftet er udarbejdet i overensstemmelse med gældende etiske retningslinjer og almindelige juridiske standarder for dokumentation og faglig kritik. Skriftet ligger inden for ytringsfrihedens kerneområde: saglig, dokumenteret kritik af faglig praksis.

1. udgave, 2026

ISBN: 978-87-93613-09-6

DOI: 10.5281/zenodo.18187254

Indledning: En faglig gennemgang af fejl i anmeldelse af *Visdommens rum*

Anmeldelser spiller en vigtig rolle i det offentlige og faglige rum. De kan kvalificere læsningen af et værk, åbne for samtale og uenighed og bidrage til kritisk refleksion. Men for at gøre dette redeligt må en anmeldelse bedømme et værk på dets egne præmisser, inden den vurderer dets styrker og svagheder.

I det følgende gennemgås syv centrale fejl i Torben Rølmer Billes anmeldelse af *Visdommens rum* til Kulturkapellet. Det handler ikke om faglig uenighed eller uenighed i smag eller perspektiv, men om metodiske, argumentatoriske og faktuelle fejl og problemer, som svækker anmeldelsens gyldighed som faglig kritik. Dette skrift er ikke rettet mod anmelderen som person, men orienterer sig udelukkende mod at korrigere faglige fejl og misrepræsentationer, der giver et misvisende billede af bogen.

1. Kategorifejl: En åndelig rejseguide vurderes som videnskab

Den mest grundlæggende fejl er, at anmeldelsen igen og igen vender tilbage til, at bogen "ikke er særlig videnskabelig" og at det derfor undrer, at et forlag med ordet "akademisk" i navnet udgiver den. Den kritik er metodisk forkert, fordi den bygger på en skjult præmis: at bogen burde være videnskab, alene fordi forlaget hedder Akademisk Forlag. Anmeldelsen måler værket med en målestok, som ikke følger af bogens egen intention, genre eller erklærede sigte – men af en antagelse, anmelderen selv lægger ind.

En åndelig rejseguide kan ikke vurderes redeligt på samme kriterier som en empirisk afhandling. Det betyder ikke, at den er hævet over kritik; det betyder, at kritikken må rette sig mod det, den faktisk forsøger: evnen til at orientere læseren, skabe åndelige klarhed og vise veje til åndelig indsigt og transformation. Når anmeldelsen i stedet holder den op imod "gængs videnskabelighed", flytter den domstolen til et forkert sted. Den diskvalificerer bogen ved at måle den på noget, den ikke hævder at være.

Konsekvensen er, at læseren sidder tilbage med en dom, der lyder objektiv ("ikke videnskabelig"), men som i realiteten er irrelevant for genren. Det bliver en kritik, der rammer ved siden af.

2. Stråmandsargument: Forfatteren fremstilles som anti-videnskabelig

Anmeldelsen fremstiller bogen som om den opstiller en kamp mellem "vores forfædres visdom" og "videnskab, verdslighed og logisk rationale", hvor de sidste fremstilles som undertrykkere af det første. Her sker der en typisk stråmandsbevægelse: en mere nuanceret kritik af reduktionisme og modernitetens ensidighed bliver læst som et anti-videnskabeligt eller anti-rationelt projekt.

Det er en fejl, fordi det forvandler bogens anliggende til noget lettere at afvise. Der er forskel på at sige: "Der findes erkendelsesformer, som ikke kan reduceres til det målbare" – og at sige: "Videnskab er

forkert." Det første er en legitim eksistentiel position. Det andet er en karikatur. Når anmeldelsen lægger det sidste ind over bogen, kritiserer den ikke værket; den kritiserer en forenklet version af det.

Konsekvensen er, at værkets egentlige diskussion – om mening, indre transformation og traditionernes betydning – kommer til at fremstå som en polemik mod rationalitet, hvilket ikke blot er upræcist, men misvisende for potentielle læsere.

3) Genrefejl: Anmeldelsen forventer selvhjælpsbog og "tips og tricks"

Anmeldelsen kritiserer bogen for ikke at give mange konkrete teknikker, anvisninger eller praktiske greb. Denne kritik bygger på en genreforveksling.

Visdommens rum er ikke en selvhjælpsbog. Som åndelig rejseguide arbejder den med orientering, billeder, fortællinger, refleksioner, symbolik og dybdegående metoder, der skal åbne dybere indsigt og transformation – ikke give læseren redskaber og tips til at løse konkrete hverdagsproblemer. At kritisere fraværet af manualiserede "tips og tricks" er derfor at læse bogen i en genre, den ikke tilhører. Når anmeldelsen kritiserer bogen for ikke at være mere instrumentel, kritiserer den, at bogen ikke er en anden bog.

Konsekvensen er, at anmeldelsen giver et skævt indtryk af bogens kvalitet: en læser kan få den opfattelse, at bogen "mangler indhold", når det i virkeligheden er anmeldelsens forventning om manual-format, der mangler relevans.

4) Metodisk inkonsistens: En praksisorienteret rejseguide vurderes uden at praksis afprøves

Et afgørende problem i anmeldelsen er, at anmelderen eksplicit oplyser, at han ikke har forsøgt at følge bogens praksisanvisninger, som han herunder angiver som meditation og indre fordybelse, fordi dette "kræver tid og fordybelse". Denne indrømmelse er metodisk problematisk, fordi *Visdommens rum* netop er skrevet som en åndelig rejseguide, hvor tekstens mening ikke alene ligger i dens intellektuelle udsagn, men i samspillet mellem forståelse og erfaret praksis.

Når en bog, der eksplicit inviterer læseren ind i indre arbejde og åndelig praksis, udelukkende vurderes på et intellektuelt, akademisk og distanceret plan, opstår der en grundlæggende inkonsistens i kritikken. Det svarer til at anmelde en musikalsk komposition uden at lytte til den, eller at vurdere en kropslig disciplin ud fra en teoretisk beskrivelse alene. Man kan naturligvis vælge ikke at gå ind i praksissen – men så må man også være præcis om, hvad man dermed ikke har vurderet.

Anmelderen kritiserer bogen for manglende konkrethed og for få praktiske greb, samtidig med at han erklærer, at han ikke selv har afprøvet det, bogen faktisk tilbyder. Dermed kritiseres praksis uden

erfaring med praksis, hvilket svækker kritikkens gyldighed. Det betyder ikke, at praksissen ikke kan kritiseres – men at kritikken i så fald må forholde sig til dens intention, struktur og ramme, ikke til dens effekt eller dybde, som anmelderen selv har fravalgt at erfare.

Konsekvensen er, at anmeldelsen reducerer *Visdommens rum* til et rent idé- og tankeværk, selv om bogen eksplicit er skrevet som en guide til indre bevægelse og eksistentiel erfaring. Denne reduktion er ikke bogens valg, men anmelderens – og den bør derfor ikke bruges som grundlag for at vurdere værkets kvalitet eller sammenhæng.

Det centrale problem er, at anmelderen efterlyser flere "metoder" og "praktiske greb", samtidig med at han selv oplyser, at han ikke har afprøvet de metoder, bogen faktisk tilbyder. Kritikken rammer dermed ikke fraværet af praksis, men fraværet af en bestemt type praksis, som anmelderen på forhånd forventer – og som han samtidig har valgt ikke at engagere sig i. Anmeldelsen kommer således til at efterspørge noget, uden at have undersøgt det, der faktisk er til stede, hvilket er en metodisk fejl.

At anmelderen indrømmer ikke at have afprøvet praksis, fordi det "kræver tid", mens han samtidig efterlyser "praktiske greb", er en logisk kortslutning og uforeneligt med god anmelderskik.

5) Fejlagtigt vurderingskriterium: Åndelig visdom gøres afhængig af fraværende psykedelisk praksis

Anmelderen bemærker eksplicit, at *Visdommens rum* ikke behandler psykedeliske stoffer som psilocybin eller ayahuasca, og stiller herefter spørgsmålet, om dette ikke er et bemærkelsesværdigt fravær. Problemet her er, at anmelderen indfører psykedelisk praksis som et relevant referencepunkt for vurderingen af en bog om førkristen åndelig praksis.

Dermed flyttes vurderingskriteriet for værket. En bog, der handler om åndelig visdom, filosofisk fordybelse og indre modning gennem tradition, symbolik og praksis, vurderes pludselig ud fra, om den også burde forholde sig til psykedeliske genveje til indsigt. Dette er en fejlagtig præmis.

Visdommens rum nævner faktisk brug af psykedeliske stoffer to steder, men beskæftiger sig med visdom, der giver varig forandring ved at kræve indsats og personlig modning. Psykedeliske ritualer – herunder ayahuasca, som desuden tilhører en specifik sydamerikansk tradition, bogen ikke arbejder med – repræsenterer en ofte kortvarig erfaring, snarere end en gradvis, integreret og eksistentielt forankret modningsproces.

Når anmelderen gør fraværet af psykedelisk praksis til et kritikpunkt, indfører han dermed et kriterium, som ikke følger af bogens emne, tradition eller intention. Kritikken rammer ikke, hvad bogen er, men hvad anmelderen mener, den også burde have været. Værket vurderes således ud fra et eksternt og uvedkommende målestoksskifte, snarere end på sine egne præmisser. Dette punkt omfatter således både en faktuel og metodisk fejl.

6) Retorisk affejning: “hippie-trippy” erstatter argumentation

Anmelderen anvender ordet “hippie-trippy”, hvilket ikke er en analyse. Det er en etiket. Det fungerer som en kulturel affejning: det fortæller læseren, hvordan man bør føle om bogen (“det her er fjollet, løst, ikke seriøst”), uden at man behøver at argumentere for, hvad der konkret er svagt i fremstillingen. Dette er både en faktuel, metodisk og konceptuel fejl.

Det er først og fremmest en fejl, fordi anmeldelsen her opgiver sit kritiske ansvar: at skelne, vurdere, begrunde og præcisere. “Hippie-trippy” er ikke en begrundelse; det er en social markør.

Konsekvensen er, at anmeldelsen glider fra kritik til karikatur. Og karikatur er altid let – men den er ikke redelig.

Det er værd at bemærke, at anmelderen først kritiserer bogen for ikke at beskæftige sig med psykedeliske stoffer og derefter omtaler den som “hippie-trippy”. Denne betegnelse antyder netop en forbindelse til “trips” og rusbaseret spiritualitet, som bogen eksplicit ikke handler om. Samtidig oplyser anmelderen, at han ikke har afprøvet bogens egne praksisanvisninger. Resultatet er, at et værk, der hverken arbejder med psykedeliske midler eller er blevet vurderet gennem sin praksis, affejes med en etiket, der peger i en helt anden retning end bogens faktiske indhold.

Betegnelsen “hippie” er faktuelt misvisende. Historisk betegner den en kultur præget af “flower power”, freds- og kærlighedsidealer, frihedsetik, fællesskaber og ofte brug af euforiserende stoffer som middel til bevidsthedsudvidelse. Visdommens rum står for det modsatte: Bogen er ikke et fællesskabs- eller frihedsprojekt, ikke en stemningsetik og ikke en rusbaseret vej til indsigt, men en individuel, forpligtende og krævende praksis for indre modning over tid. At kalde den “hippie” er derfor ikke en beskrivelse af værket, men en faktuel, metodisk og konceptuel fejl, der skjuler værkets faktiske anliggende.

7) Faktuel fejl: Etymologi fremstilles som u-akademisk og ikke anvendt på højere læreanstalter

Anmelderen kritiserer brugen af etymologi og hævder, at man ikke underviser efter sådanne metoder på højere læreanstalter. Det er simpelt hen faktuelt forkert. Etymologi bruges i en række akademiske traditioner: filosofi, idéhistorie, teologi, klassiske studier og hermeneutik. Ikke som naturvidenskabeligt bevis, men som fortolkningsredskab til at belyse begrebers meningshistorie.

Det afgørende her er ikke, om man “kan lide” etymologiske spor. Det afgørende er, at anmeldelsen præsenterer det som u-akademisk pr. definition, og dermed bygger sin kritik på en fejloplysning om akademisk praksis. Den bruger samtidig “akademisk” i en forvirret dobbeltbetydning: både som “det der foregår på universiteter” og som “noget virkelighedsfjernt”. Den pendulering gør argumentet svagt.

Konsekvensen er, at kritikken af bogens metode bliver upræcis og uholdbar. Man kan kritisere etymologi, hvis det bruges dårligt – men man kan ikke redeligt kritisere det som principielt u-akademisk.

Afslutning: Kritik må ramme rigtigt

Man må gerne være uenig i *Visdommens rum*. Man kan afvise dens genre eller mene, at åndelige rejseguider ikke er noget for én selv. Men en anmeldelse bør ikke forveksle genrer, opstille irrelevante kriterier, eller indføre insinuationer uden belæg. Det er overfladisk og vidner om sjusk. Kritik forpligter til, at man er redelig, præcis og metodisk funderet.

Det, som svækker anmeldelsen, er derfor ikke dens skepsis, men dens fejlagtige læseramme: En åndelig rejseguide behandles som om den burde være en videnskabelig afhandling, og når den ikke er det, gøres det til dens fejl. Det er ikke redelig kritik. Det er en fejlvurdering af genstand og genre.

Og netop derfor er det nødvendigt at sige det enkelt: Man kan kritisere *Visdommens rum* – men man bør først have læst den som det, den er.